

atie Gods
vorm en
ijk leven
mijnt.
orm dus,
infectans
geboden,
t lectuur
gevalen
vaarlijker
te meer
ntkennen

T. T.

EEK

is Conso-
naar de

at, dat
n gerefor-
moet geven
als troost-
schreven
at hij oud

, en over
e, of men
te vereffe-
tenminste
jongeren

— is het
wordt, dat
u deren
nachtige
weer, de
test? „vol-
rit willen
k handge-
an de offi-
ciële

erkelijken

if, het zijn
eren".
ichzelf er
en toe een
e de ziel
ook niet.
niet. Maar
ijk preken
de" preek-
gt men —
n, en stan-
d.w.z. een
k nergens
bloed; hij
op de maan
t-mensch",
maar die
arom ook
die altijd
toch onbe-
onwezen-
mschelijke
rken, daar
niets van
gie, — zoo
t, dat zelfs
het pleit
psycholo-
zulk een
theologie
zeg ik, kan
hij mooie

reizen".
en zeggen
e „eewig-
an diepte,
at „ginds"
men „wis-
heid", die
de eewig-
nd is aan
„door" de
mente. En
moet men
gheld; dat
uwing, en
begrippen
gheld, tus-
tussen
zen" moet
van „mede-
lijk in het
st is geen
ieder moet
met den
ander kan
te is enkel

k evenzeer
dat troost-
de eewig-
dan tradi-
teruggang

van den individu, de persoonlijkheid, achter een door de massa opgetrokken asyl van gedachten?

Wij zouden verder kunnen gaan met proeven van gelijke redeneerkunst. Indien iemand meent, dat zulke redeneeringen niet onder ons tegenwoordig christendom worden vernomen, dan vergist hij zich. Daar zijn er onder de jongeren van tegenwoordig, die alleen reeds door het lezen van den titel van een boek als boven aangekondigd werd, worden afgeschrikt. Niet, omdat zij in slaap gebracht zijn door stichtelijke lectuur, maar omdat zij door hun nieuwere stichtelijke lectuur — meer nog misschien dan door hun theologisch-filosofische denkconstructies — afgeschrikt zijn van zulke stichtelijke lectuur, welke nog spreekt van een „gindsche" eeuwigheid, waarheen men „met" elkander „reizen" moet.

Tegen deze stichtelijkheid valt niet veel te doen. Wij ze meermalen niet bewust weet, wat achter zoo'n redeneering ligt, zal ze haastig in slaap geprekeet worden, precies zooals de stichtelijke-lieden van den anderen kant. In principe hebben de zoo sprekende menachen zich aan den slaap reeds overgegeven, want ze laten zich leiden door voorgangers, wier stichtelijke lectuur ze aanvaarden, zonder te weten, wat achter hun nieuwe begrip van „stichting" ligt.

Nietramin, — ik waag het erop, de aandacht te vragen voor dit vijfdeelig troostboek voor reizigers, medereizigers, naar de eeuwigheid.

Waarom?

Heb ik dan geen ooren voor de critiek van hen, die wij boven aan het woord lieten komen?

Och, ja zeker.

Maar ik geloof ook, dat eer iemand komen zal tot de uitwerking van eenig nieuw gedachten-schema, hij niet alleen beheerschen moet, maar ook in directen zin verwant moet zijn en blijvan aan wat tot nu toe onder ons is verkondigd omtrent het reizen, het medereizen naar de eeuwigheid. En ook omtrent het troosten en het doorgeven van den troost.

En op dit punt heeft het boek van Dr J. H. Gunning voor mijn begrip hooge waarde.

De schrijver en ik denken, geloof ik, niet over alles precies gelijk. Hij begrijpt niet alles van mij, en ik begrijp niet alles van hem. Ik wil eerlijk zijn — Dr Gunning is niet anders waard — ik begrijp zelfs niet, hoe Dr Gunning, die over veel Schrift-critisch werk waardeerend spreekt, dan ik kan, zoo gereformeerd kan troosten. Maar dit alles neemt niet weg, dat ik voor wat hij hier geeft, bijzonderen eerbied heb. Dr Gunning heeft de gave van troosten; de bewijzen daarvan heb ik zelf aan meer dan één ziekbed, waar zijn boek tusschen bleke handen geklemd was, kunnen constateeren. En, in het hier voor ons liggend vijfdeelig werk heeft hij die gave op kostelijke wijze gebruikt.

Men kan vrijwel vermoeden, dat achter dit werk een groot stuk van Dr Gunning's werkzame leven ligt. Er zijn boeken, die men haastig schrijven kan; en er zijn er ook, die groeien moeten. Zoo is Dr Gunning's werk gegroeid. Hij geeft in deze vijf deelen niet alleen verhandelingen of opstellen, maar ook meer dan eens, soms bladzij na bladzij, korte spreekwoordelijke gezegden, die, omdat zij de pointe zijn van een lange, maar verzweeg, redeneering, eigenlijk op zichzelf een heel betoog onderstellen, al gaven zij het niet.

Ik kan dan ook niet nalaten, kennisgeving van Dr Gunning's deelen ten sterkste aan te bevelen.

Voor het gemak van den lezer volge hier een korte aanduiding van den inhoud.

Het eerste deel heet „Mozaïsch". De schrijver typeert het als „een bontkleurige samenvoeging" van duizend korte stukjes, uit eigen nadenken of uit lectuur geboren. We vinden hier allerlei korte spreken of beschouwingen, waarin over het leven, dat God den mensch laat zien, in Zijn licht gesproken wordt. Gebeden voor kranken, tijden van toon, volgen hierop. En heimwee-klanken — eenvoudige poëzie, die geen litteraire pretentie heeft, en die ook niet voeren wil, maar ook niet den litterairen smaak beleedigt — sluiten dit deel af.

Vervolgens geeft deel II onder den titel „Sursum Corda" allereerst verschillende bijbelplaatsen; de keuze van de teksten is dikwijls bijzonder treffend. Daarna volgen, in proza en poëzie, allerlei vertroostende en opwekkende opstellen, waarin het hart wordt opgewekt, om te zien naar boven. Een muziekbijlage, met woorden van den schrijver, en muziek van wijlen diens vader, professor Gunning, benevens enkele aanhalingen uit de brieven van dankbare, in God getrooste, lijdens uit de historie bekend, en een gebed, besluiten het tweede deel.

Deel III heet: „In den smeltkroes". Het spreekt over het lijden in het algemeen, en over het lijden in zijn verschillende openbaringen. Ook hier wisselt weer proza en poëzie.

Deel IV heet: „Voor kranken". Men kan van meening verschillen over de vraag, of het paedagogisch goed gezien is, aan de „kranken" lectuur in handen te geven, die ten deele ook over de valsche zielzorgers spreekt. Ik voor mij geloof, dat het wel zijn nut heeft. Want velen zullen het met mij eens zijn, dat verscheiden „Jeeken-zielzorgers" — vooral de ongeroepenen — in ons land het bederf in de ziekenkamer brengen. Daarom is het goed, dat onze zieken ook wel eens een eerlijke diagnose krijgen van hun moeilijke vertroosters; menschen, die met één gesprek soms hetgeen in moeite opgebouwd werd kunnen verwoesten; opdat zij — die zieken — te meer tegen hen gewaarschuwd zouden zijn, en de vertroosting, die de Bijbel geeft, zouden kunnen onderscheiden van de valsche troosters.

Ten slotte, deel V. Het heet: „Naar Huis". Hier geeft Dr Gunning, ook weer in proza en poëzie, allerlei, dat met het sterven in verband staat. Van verscheidene sterfbedden, zoowel van bekenden als van onbekenden, wordt hier iets verhaald. Hoe effectvol de rangschikking van bepaalde bijbelwoorden kan zijn, blijkt hier b.v. uit het tweemaal afgedrukte van de zeven kruiswoorden. Beide keeren heeft de vermelding daarvan een eigen plaats. Gebeden van en voor stervenden ontbreken niet.

Wie nu dezen auteur in „Pniel" gevolgd heeft, weet tegelijkertijd, wat hij aan deze vijf deelen heeft. In „Pniel" bewonder ik altijd den warmen toon, de innige begeerte, om God te dienen, en om zooveel mogelijk van wat de redacteur zelf van God ontvangen heeft, aan anderen door te geven. „Pniel" toont, hoe nieuw voor wie nabij God leeft, het oude leven altijd weer is.

O zeker, in meer dan één opzicht verschilt ik van meening met „Pniel"; en met name in de vraag, hoe de „una sancta" (de ééne heilige kerk) hier op aarde is te zoeken, en te vinden, verschilt ik met den auteur zeer sterk.

Maar ik kan veilig getuigen, dat dit verschil van meening op de waardeering van wat hier geboden wordt, geen inbreuk hoeft te maken. In Dr Gunning zie ik hier een trooster, die gegrepen is door de diepe waarheid van dezelfde belijdenis, die ten aanzien van den Christus, en van Zijn lijden, ook onder ons erkenning heeft. Indien Dr Gunning systematisch zijn theologie opbouwde, zou op bijna alle punten, naar ik meen, verschil tusschen hem en ons openbaar worden. Maar in dit boek wordt niet wetenschappelijk-systematisch gedeneerd, doch spreekt de trooster, ook tot onze menschen, met een rijp hart uit den vollen schat van geloofswaarheden, die hij met ons heeft, en erkent.

Vijf van zulke deelen schrijven is een moeilijke bezigheid. Zoowel de wil tot het vermijden van den dorren betoogtrant, als het zich moeten bewegen om den zelfden gedachtenkring, stelt aan een schrijver van zulk een boek hooge eischen. Dr Gunning heeft er aan beantwoord. Zoo kan zijn boek dan ook ten goede komen aan de „Una Sancta", waarover hij zoo gaarne spreekt.

Het moet voor den schrijver een groote troost zijn, aan den avond van zijn leven dit werk te hebben mogen schrijven; en het is voor mij een groote blijdschap, dit werk van harte te kunnen aanbevelen, omdat ik er in zie een zegepraal van de Calvinistische belijdenis over dezen zachten, sympathieken, nabij God levenden, vertrooster, wiens hart en hoofd, als ik het goed zie, elkaar niet altijd bewust willen bijhouden, maar wiens geest en ziel steeds samen worstelen voor de eer van God, en van den Heiland.

K. S.

PERSSCHOUW

Over den Bond van „Gereformeerden" (Calvinisten).

Over den onlangs opgerichten Calvinistenbond spreken zoo langzamerhand de kerkelijke bladen zich uit. Van wat door de pers opgemerkt wordt, geef ik hier enkele knipsels. Ik beperk me tot artikelen, die niet van bestuursleden zijn.

In „De Bazuin" schreef ds K. Schilder:

Het eerste is, dat de vereeniging aanvaardt als haar grondslag de Heilige Schrift en mitadien (het op dat mitadien) de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, den Heidelbergischen Catechismus, en de Vijf Artikelen tegen de Remonstranten.

Het tweede is, dat in de lijst van de leden van het voor de eerste maal optredend bestuur verschillende namen voorkomen van personen, die zich ten aanzien van elkander, zoowel door publiek optreden, als door kerkelijke saamhoorigheid hebben uitgesproken, juist ten aanzien van bovenbedoelde punten.

Om te beginnen zijn daar Gereformeerden, die ten aanzien van andere mede-onderteekenaars hebben verklaard, dat zij met de Gereformeerde belijdenis in conflict leven en schreven.

Voorts zijn er leden en voorgangers van de kerk-gemeenschap, die zich gevormd heeft naar aanleiding van het conflict-Geelkerken, die met woord en daad van een deel der andere onderteekenaars hebben geschreven, dat zij de Gereformeerde belijdenis hebben verkracht.

Vervolgens zijn daar voorgangers van een nog weer andere (Chr. Geref.) kerk-gemeenschap bij, die ten aanzien van de Gereformeerden, boven bedoeld, vele malen publiekelijk hebben betoogd, dat zij, zoowel door hun kerkelijke saamhoorigheid, als ook in hun publiek optreden

a. met hen in geen gemeenschap kunnen leven, omdat die anderen ontrouw zijn aan de Gereformeerde belijdenis;

b. omdat die anderen ten aanzien van de voorgangers der kerk-gemeenschap, die aan de actie-Geelkerken verbonden is, „niet ver" genoeg gegaan zijn in de overigens rechtmatige veroordeeling van hun aan de Schrift en de belijdenis ontrouw standpunt.

Daar zijn er dus bij, die jaren lang tot elkander gezegd hebben: tusschen u en ons ligt de Gereformeerde belijdenis.

Deze allen hebben zich nu opgemaakt, om de waarheden, vervat in de Geref. belijdenis, te propageeren, en met elkander een manifest onderteekend, waarin zij van elkaar verklaren, dat zij de belijdenisschriften, boven bedoeld, tezamen aanvaarden.

De aandachtige lezer voelt, dat hier geen beschouwing gegeven wordt, maar alleen feiten worden geconstateerd.

Overigens zal het overbodig zijn te constateeren, dat er in deze constatering van feiten wel een zekere tendenz ligt. Niet onmogelijk, dat deze nog eens in ronde woorden gezegd wordt. Het lijkt me billijk, nog even te wachten.

Slechts is voor ieder duidelijk — en het staat aan ons niet, toe te lichten wat ieder, die mij des Zondags naar de Gereformeerde kerk ziet gaan, natuurlijk weten moet — dat derhalve onder de onderteekenaars menschen zijn, van wie ik elken

Zondag belijd, en ook reeds jaren lang geschreven heb, dat zij aan de Gereformeerde belijdenisschriften niet trouw zijn, en niet kunnen propageeren (!) wat zij niet gelooven volgens het oordeel van mijn kerken en van vele mede-onderteekenaars. Dit zegt natuurlijk nog niets omtrent de vraag, of mijn kerken gelijk hebben. Ik behoeft echter voor leden van mijn kerk niet toe te lichten wat wij samen belijden.

Ten overvloede zeg ik erbij, dat samenwerking, bestudeering, voorlichting van elkaar, enz. mij ten allen tijde wenschelijk en zelfs geboden lijkt. Maar niet op een grondslag, die volgens mijn kerken en volgens de publicaties van deze onderteekenaars, onwettelijk is. En ook niet voor den prijs van een erkenning, dat tusschen deze onderteekenaars onderling niet de Gereformeerde belijdenisschriften, maar slechts kwesties van uitlegging daarvan een zekere „nuance" schiepen. Dit is wel gezegd door de onderteekenaars, behoorende tot de groep-Geelkerken (men vergeve mij den naam, die even officieus is, als elke andere), maar even stellig ontkend door de onderteekenaars, behoorende tot de Gereformeerde Kerken, bijeen in Generale Synode. Almede door de Chr. Geref. onderteekenaars.

Overigens geloof ik, dat, indien deze bond sympathie ontmoet, hiermee tevens beslist wordt over de leiding van de Calvinistische Studentenbeweging en over heel veel andere dingen meer. En daarom geef ik, zonder in beschouwingen te treden, maar vagelijk aan, in welke richting deze consequenties te zoeken zijn.

Dit slechts wil ik zeggen, dat, zodra de dag komen zal, waarin ik persoonlijk tot mijzelf zal zeggen: deze voorgangers in de propageering van de waarheden der Gereformeerde belijdenisschriften hebben als groep mijn vertrouwen, ik tevens zal zeggen: laat ook Dr J. G. Geelkerken een plaats in het bestuur nemen — die heeft toch belangrijke publicaties gedaan, en ik heb geen recht, hem los te maken van de volgens eigen getuigenis met hem gelijkgezinden, die mede mochten onderteekenen; dat ik vervolgens op dienzelfden dag voor het eerst van mijn leven met „Woord en Geest" beweren zal, dat Assen niet had moeten veroordeelen vanwege afwijking van de Geref. belijdenisschriften, maar sectarisch werk gedaan heeft, door een kwestie van Schrift-exegese en van uitlegging der belijdenis te maken tot een kwestie van leertucht wegens afwijking van de belijdenis; en dat ik vervolgens op denzelfden dag terugnemen zal vrijwel alles, wat ik geschreven heb ter verdediging van mijn kerken in en na Assen 1926.

Maar voorloopig ben ik zoover nog niet.

Overigens herhaal ik, dat ik met iedereen zoeken wil. Als het dan ook maar zoeken HEE-TEN mag. Dit zeg ik even erbij, omdat er natuurlijk weer enkelen zijn, die meenen, dat ik geen liefde heb, of zoo, voor andersdenkenden. Ik ben sedert '26 niet zoo verbaasd en niet zoo bedroefd geweest, in kerken zinnig natuurlijk.

Hieruit blijkt, dat niet gezegd is: de grondslag deugt niet, maar: niet ieder van het bestuur staat in werkelijkheid op dien grondslag.

Natuurlijk is dit geen aanklacht, die de subjectieve eerlijkheid van de bestuursleden persoonlijk ook maar in twijfel zou trekken. Want het is bekend, dat de groep-Geelkerken gezegd heeft: wij aanvaarden de drie formulieren van eenigheid, en daarom is het dwaasheid, dat de Gereformeerde Kerken aan predikanten, die het met ons eens zijn, den kansel verbieden. Maar de Gereformeerde Kerken hebben gezegd: wie het met dr Geelkerken eens is — zooals b.v. ds Aalders en prof. Sneller duidelijk getoond hebben — die aanvaardt de drie formulieren niet. Daarom is dan ook indertijd door meer dan één de parallel tusschen de Remonstranten en de groep-Geelkerken getrokken. Ook de Remonstranten zeiden te Dordrecht in 1618: onze leer wijkt niet af van de belijdenis; maar de kerken zeiden: het is toch zoo. Precies hetzelfde geval deed zich telkens weer voor, zoo dikwijls in den boezem der kerk zelf strijd opkwam.

Natuurlijk heeft het geen zin, hier ter afwijzing van dezen parallel er aan te herinneren, dat de Calvinistenbond geen kerken, maar personen samenbrengt. Want van de personen, die het bestuur vormen, zijn er enkelen typische vertegenwoordigers en verdedigers van het door dr Geelkerken en de door hem gediende kerkelijke gemeenschap verdedigde standpunt. Hierom volgt ds S. dan ook in „De Bazuin":

Daaruit blijkt voor ieder, die heeft meegedeeld, dat prof. Sneller, zoo publiek als het maar kan, zijn instemming heeft betuigd met de actie van dr Geelkerken. Hij heeft naast hem gestaan in de eerste momenten van den strijd, en uitlatingen gedaan, ten aanzien b.v. van het openbaringsvraagstuk, en van de idee der Geref. wetenschap, die ik nog niet gelezen heb van de door ds Hilbers met name genoemde hoogleraren, en die toch zoo afweken van wat onder ons voor Gereformeerd gehouden wordt, dat prof. Waterink op een Vrije Universiteitsdag er tegen op kwam. Ook is prof. Sneller medewerker aan „Woord en Geest". En ds Aalders is eveneens medewerker aan „Woord en Geest", heeft ook naast dr Geelkerken en ds v. d. Brink gestaan in publieke redevoering, heeft in „Woord en Geest", alweer met name inzake het openbaringsvraagstuk, dingen geschreven, die volgens veler meening afweken van de lijn van Kuyper en Bavinck — hetgeen dan ook ronduit ge-